

Όταν η Δημοκρατία κουράζεται: Ποιοι την απομυζούν και γιατί αντέχει ακόμα

του Αργύρη Μαντή

Η Δημοκρατία δεν πεθαίνει πάντα με θόρυβο. Μερικές φορές, ξεθωριάζει σιωπηλά κάτω από το βάρος της κούρασης, της απάθειας και της καθημερινής διάβρωσης. Δεν είναι μόνο οι κραυγαλέες παραβιάσεις που τη φθείρουν· είναι και τα μικρά, καθημερινά ρήγματα που την κάνουν να τρίζει. Η αίσθηση ότι τίποτα δεν αλλάζει, ότι οι λέξεις έχουν χάσει το νόημά τους, ότι οι θεσμοί λειτουργούν περισσότερο για να καλύπτουν παρά για να αποκαλύπτουν.

Οι θεσμοί της Δημοκρατίας μοιάζουν τα τελευταία χρόνια με κουρασμένα όργανα που παίζουν δίχως ρυθμό. Ο λαϊκισμός, που μετατρέπει το πολύπλοκο σε εύπεπτο, το πολιτικό σε τηλεοπτικό θέαμα, έχει ρημάξει την ποιότητα του δημόσιου λόγου. Η ατιμωρησία, σε όλα τα επίπεδα από πολιτικά σκάνδαλα μέχρι κρατική αμέλεια έχει ροκανίσει την εμπιστοσύνη των πολιτών. Και η κομματοκρατία, ως μηχανισμός διατήρησης εξουσίας αντί ουσιαστικής αντιπροσώπευσης, έχει αφαιρέσει από τη Δημοκρατία το πνεύμα της συμμετοχής.

Και όμως η Δημοκρατία, ακόμη και κουρασμένη, αντέχει. Γιατί; Ίσως επειδή δεν υπάρχει τίποτα καλύτερο. Ίσως γιατί, παρά τη φθορά, είναι ακόμα το μόνο σύστημα που παρέχει το δικαίωμα να την αμφισβητείς ελεύθερα. Ίσως γιατί ο κόσμος έχει δει πού οδηγούν οι εναλλακτικές και δεν είναι διατεθειμένος να τις δοκιμάσει ξανά.

Η αντοχή της Δημοκρατίας δεν είναι απόδειξη ευρωστίας, αλλά περισσότερο δείγμα της απουσίας βιώσιμων εναλλακτικών. Δεν είναι επιτυχία του πολιτικού συστήματος· είναι πίστωση χρόνου από έναν λαό που επιλέγει την ελπίδα αντί της ρήξης.

Η μνήμη οφείλει να είναι κινητοποίηση, υπενθύμιση, κάλεσμα για υπεύθυνη στάση απέναντι στα κοινά καθώς δεν αρκεί να θυμόμαστε περιστασιακά, μόνο όταν ένα γεγονός επανέρχεται στην επικαιρότητα. Η Δημοκρατία τρέφεται από τη διαρκή επαγρύπνηση και όχι από επιλεκτικές ευαισθησίες. Όταν η συλλογική μνήμη υποκαθίσταται από την καθημερινή ρουτίνα, η κοινωνία γίνεται ευάλωτη σε παθογένειες. Η λήθη, σε πολιτικό επίπεδο, δεν είναι ουδετερότητα· είναι αδράνεια που ευνοεί τη συντήρηση της αδικίας και την αναπαραγωγή της εξουσιαστικής αυθαιρεσίας.

Η φθορά της Δημοκρατίας δεν είναι μόνο ευθύνη των πολιτικών· είναι και ευθύνη δική μας. Η απαξίωση του δημόσιου χώρου, η ανοχή στη μετριότητα, η σιωπή απέναντι στην κατάχρηση εξουσίας, είναι όλα πράξεις συνενοχής. Δεν μπορούμε να ζητάμε πολιτικούς με ήθος, όταν εμείς πρώτοι δεν δείχνουμε ενδιαφέρον για την αλήθεια, τη διαφάνεια, την ουσία.

Η ανανέωση της Δημοκρατίας δεν θα έρθει από τα πάνω. Θα έρθει όταν ο πολίτης πάψει να είναι απλός καταναλωτής πολιτικής και ξαναγίνει δημιουργός της.

Η Δημοκρατία κουράζεται, αλλά δεν παραδίδεται. Στέκει, τραυματισμένη, αλλά ζωντανή και περιμένει από εμάς να της δώσουμε νέο περιεχόμενο. Όσο υπάρχουν άνθρωποι που θυμούνται, που διεκδικούν, που γράφουν, που ψηφίζουν, που δεν σιωπούν τόσο η Δημοκρατία θα ανασαίνει. Ίσως και να ξαναγεννηθεί από την κούρασή της.

Η Δημοκρατία δεν είναι απλώς μια στατική κατάσταση, αλλά μια συνεχιζόμενη επιλογή που απαιτεί διαρκή ανανέωση. Κάθε μέρα, με κάθε απόφασή μας από τα πράγματα που ανεχόμαστε μέχρι όσα υπερασπιζόμαστε συμβάλλουμε στην οικοδόμηση ή στην υπονόμευσή της. Αν δεν την ενισχύσουμε με την ενεργή μας συμμετοχή, τη σκέψη μας και τη φωνή μας, η φθορά της θα είναι και η ήττα μας. Και αν σήμερα φαίνεται κουρασμένη, δεν είναι γιατί απέτυχε· είναι γιατί την αφήσαμε να εξαντληθεί. Ήρθε η ώρα να την αναζωογονήσουμε με το πιο ισχυρό εργαλείο που διαθέτουμε: τη συνείδηση του ενεργού πολίτη.

